

Utemeljitev kandidature za priznanje »Prometej znanosti - za odličnost v komuniciranju znanosti«

Dr. Andraž Teršek na enkratni način komunicira poklic univerzitetnega učitelja, družboslovje, humanistiko in pravoslovje z javnostjo. Njegovo dosedanje znanstveno, strokovno in javno delo predlaganega kandidata je obsežno in pestro. V tej vlogi niso zabeležene vse objave, vsi javni nastopi in vsa pomembna dela, ki jih je kandidat tako ali drugače izvedel samo v obdobju od leta 2010 do leta 2013.

Dr. Teršek se je v preteklih letih uveljavljal, posebej v zadnjih treh letih pa uveljavil kot pristen in prepričljiv javni uporabnik kritičnega uma. Na svojem poklicnem področju, ki je pravna znanost, je dokazano suveren. To svojo suverenost kaže z odločnim in pogumnim, zatorej družbeno odgovornim zavzemanjem za obrambo razumnosti, logike in pravičnosti kot temeljev pravoslovja. Študentje in zainteresirana javnost, ki se udeležuje njegovih javnih predavanj, mu priznavajo večšino javnega govorjenja, vodenja polemične razprave, izpostavljanja pravih odtenkov pravih vprašanj, pa tudi navdihovanja sogovornikov za optimalno uresničevanje miselnih sposobnosti. Obvlada poenostavljeno utemeljevanje in predstavljanje tudi najbolj zapletenih vprašanj, konceptov in problemov. Ti z njegovim načinom razmišljanja, govorjenja in utemeljevanja postanejo razumljivi tudi pravno manj ali povsem neizšolanemu občinstvu.

Dr. Teršek s svojim raziskovalnim, predavateljskim in publicističnim delom nasprotuje dogmam, klišejem in kratkovidnostim, ki onemogoča razvoj pravne države v državo z *vladavino prava*. Je pravnik in intelektualec, ki na prepričljiv, inteligenten, duhovit, samonikel in privlačen način postavlja pravo v funkcijo uresničevanja razumnosti, logike, etike in temeljne pravičnosti v družbenem življenju. Te značilnosti imajo tudi njegova javno objavljena dela. Tri znanstvene knjige, trije samostojni znanstveni zborniki, še dve znanstveni monografiji v zaključni pripravi za tisk, zavidljivo število člankov in drugih besedil odstirajo pot do prava in poti v pravo na način, ki je razumljiv tudi manj pravno izšolani publiki. Pisana so v esejističnem slogu, pogosti značilnem za najuglednejše in najbolj prepoznavne pravne mislece v tujini. Precej manj pa je tak slog komuniciranja znanosti značilen za domače predstavnike pravniške srenje, zato ima Terškovo delo še toliko večji družbeni pomen.

V zadnjem obdobju je dr. Teršek to kakovost svojega dela in družbene vloge kritičnega intelektualca dokazal tudi s številnimi članki na teme, ki so bile, ali so še vedno v družbi najbolj pereče in aktualne. Gre predvsem za teme o vladavini prava, pravni kulturi, ustavni demokraciji in različnih vprašanjih človekovih pravic. Tudi vloge univerze v sodobni družbi in pravice do izobraževanja. Posebej odločen in neomajen je pri razkrivanju pravih vzrokov za slabo delovanje pravnega sistema. V tem kontekstu prepričljivo in odgovorno piše o napakah pri študiju prava, napačnih teoretičnih pojasnilih predstavnikov pravniškega poklica in učiteljev prava, predvsem pa pri delovanju državnih organov, javnih institucij in predstavnikov dnevne politike. Posebej občutljiv in dojemljiv je za človekove pravice in

interese običajnih ljudi, zasebnikov. V svojih kritičnih komentarjih dela sodišč in ustavnega sodišča se trudi odstirati neposrečene in neprepričljive zaključke ali izhodišča v obrazložitvah sodnih odločb. Včasih jih označi tudi z besedo »napačni.«

V drugi polovici (tudi politično) pomembnega leta 2011 in na prelomu v leto 2012 je kot odgovoren in strokovno suveren znanstvenik še pogosteje pisal in javno govoril o delu predstavnikov dnevne politike in državnih organov. Objavil je nekaj odličnih, neprizanesljivo kritičnih, a tudi vselej strokovno utemeljenih, konstruktivnih in zgledno dostojno zapisanih besedil. Odstiral je glavne napake in stranpoti dnevne politike, strankarske demokracije, političnih voditeljev in po vzoru nekaterih najbolj prepoznavnih intelektualcev-aktivistov iz drugih držav predlagal spremembe političnega sistema, ki bi šle v smeri bolj človeško odgovorne, bolj demokratične, bolj pravične, bolj socialne in bolj pravne družbene ureditve. Posebej zavzeto odstira napake v razmišljanju o ustavni demokraciji in pri uresničevanju ustavne države. Kot borec proti napačnemu učenju in nevzdržnim družbenim praksam vztrajno pojasnjuje, da je problem političnega sistema in pravnega reda v napačnem učenju, razumevanju in uresničevanju tistega, kar je jedro vladavine prava, kar je zapisano v ustavi in kar je etični okvir dolžne skrbi in odgovornosti za občo dobrobit vseh ljudi. To izpostavlja kot temeljno funkcijo političnega odločanja in delovanja.

Teršek je predan in zavezan skrbi za razvoj nacionalne pravne kulture. Zato se bolj posveča objavljanju in javnemu delu doma, manj pa enakemu delu v tujini. To, kot se zdi, zavestno počne na svojo škodo in v dobrobit slovenske družbe. Njegova znanstvena, strokovna in poljudna bibliografija je enkratna in obsežna. V njej se loteva prav tistih vprašanj, ki so za delovanje družbenega sistema in življenje ljudi najpomembnejša. Do leta 2011 je objavil zavidljivo veliko število strokovnih in znanstvenih del. V zadnji treh letih pa se je nekoliko bolj posvečal prav komuniciranju s splošno javnostjo. Podobno, kot je v prejšnjih letih analiziral in utemeljeval pomembna vprašanja, teorije in koncepte v znanstvenih in strokovnih besedilih, je v zadnjih treh letih enako delo opravil z besedili v javnih občilih in s številnimi javnimi nastopi v nekaterih najbolj prepoznavnih in razmišljujočih radijskih in televizijskih oddajah.

V letih 2009 in 2010 je v člankih utemeljeval ustavnopravno pravilno razumevanje socialne države in pravnih obveznosti javne oblasti v funkciji zagotavljanja obče dobrobiti življenja vseh ljudi, predvsem socialnih pravic. Prvi v Sloveniji je utemeljil model ustavne demokracije pri nas. Problem duševnega zdravja vešče in kot prvi pri nas utemeljil z vidika sodobnih ustavnih doktrin. V času nenehnih poskusov in primerov moralnega razvrednotenja prava je slednjega vrnil v objem morale. Leta 2009 je izdal tudi knjigo z naslovom *Ustavna demokracija in vladavina prava*. V njej odstira nekatera najpomembnejša ustavna vprašanja. To počne prepričljivo in razumljivo, z očitnim namenom, da bi približal pravo ljudem, razumu in prispeval k izboljšavam pri delovanju pravne države.

Med njegove najpomembnejše in najbolj odmevne članke v zadnjem obdobju lahko, četudi jih je bilo res veliko in je poskus izpostaviti le nekatere sila neprijeten, uvrstimo naslednje:

- V članku **Več nadzorovanega novinarstva "pod krinko" za večji nadzor**. *Pogledi*, 2011, št. 8, je kot edini pravnik v Sloveniji utemeljil ustavne kriterije preiskovalnega novinarstva in jim zagotovil pravno zaščito, ko razkrivajo korupcijo v vrhu nacionalne in nadnacionalne politike. - V članku **O pozivih k spremembam ustave**. *Pogledi*, 2011, št. 10, je pojasnil, da je ustavna kakovost države odvisna od družbenih praks in uresničevanja ustave, da je pogojena z njenim pravilnim razumevanjem, ne pa odvisna od morebitnih sprememb ustave, ki se mu zdijo nepotrebne.
- Podobno je storil v članku **Pogled(i) na ustavo : najprej poustavljanje!**, *Pogledi*, 2011, št. 13, ki je del sklopa člankov, ki jih je samostojno uredil ob dnevu ustavnosti.
- Podobno je pred tem že utemeljeval v članku **Rešitev je poustavljanje, ne sprememba ustave**, *Dnevnikov objektiv*, 07.11.2009.
- Tik pred volitvami je z znanstveno natančnostjo in intelektualno prepričljivostjo razkril pravno ignoranco in politično neodgovornost političnih kandidatov v posebej odmevnem članku **O izhodiščih za delovanje pravne države**, *Pogledi*, št. 23/2011. Tam je nanizal in utemeljil prave vzroke za slabo stanje pravne države in pravosodja.
- Zakaj je bila pred predčasnimi volitvami decembra 2011 zamujena priložnost za pozitivno spremembo političnega sistema, je enkratno utemeljil v članku **Izdih o državljanstvu in republiki**, *Dnevnikov Objektiv*, 26.11.2011.
- Podobno je storil v članku **Smrt ali rojstvo demokracije?**, *Pravna praksa*, 2011, št. 32.
- Pred tem je v članku **Sodobna koncepcija socialne države presega klasično**, *Dnevnikov objektiv*, 13.12.2008, državljanom na preprost in jasen način pojasnil, kako je treba razumeti socialno državo in uresničevati socialne pravice v praksi.
- V predvolilnem času je s ustavnopravno prepričljivim mnenjem vplival na odločitev RTV Slovenija, kako zagotoviti čim bolj demokratično predvolilno kampanjo, povzetek teh ugotovitev pa pojasnil državljanom v članku **Uvod v predvolilno kampanjo: Politično nerazumni in pravno nevzdržni**, *Dnevnikov objektiv*, 29.10.2011.
- V ponovno posebej odmevnem članku **Titov primer človekovega dostojanstva**, *Mladina*, št. 44/2011, je s suvereno ustavnopravno kritiko ponovno razkril nesprejemljive napake pri samorazumevanju in delovanju Ustavnega sodišča, predvsem pa pri njegovem poseganju v zgodovinska vprašanja in odnosom nacije do vloge in pomena zgodovinskih osebnosti.
- Tudi kontroverzne teme o družinskem zakoniku ni izpustil in je pojasnil pravno bistvo vprašanj v enem od svojih člankov na to temo **Posvojitve brez poroke? O političnosti ureditve zakonske zveze in pravnosti ureditve posvojitve v predlogu nove družinske zakonodaje**, *Mladina*, št. 28/2010.
- Že pred štirimi leti je pisal o tem, kako in zakaj se v Sloveniji zlorablajo referendumski in zakaj nimajo veliko opraviti z demokratičnostjo (**Referendumska realnost kot ogledalo politične**, 12.07.2008). Bil je posebej citiran v prepoznavni publikaciji organizacije Freedom House »Nations In Transit«.

- Kako je mogoče skozi turizem prepoznati in graditi pravno identiteto, je enkratno pojasnil v razpravi **Je turizem (tudi) odraz našega etičnega samorazumevanja?** Turistica, Fakulteta za turistične študije, 2010.
- Študentski populaciji je prepričljivo pojasnil, kako bi pravniki morali razumeti pravo in ga uporabljati v praksi v odmevnem pogovoru **Sistem ne funkcionira**, Kažin, Koper 2010.
- Podobno, z vključenostjo politike, je storil v intervjuju **Politične elite se v prenekaterem pogledu obnašajo diktatorsko**, Katedra, 2011.
- Kako bi morali politiki in ustavno sodišče razumeti ustavo je večje pojasnjeval v intervjuju »**Državni zbor bi se moral Ankarancanom in vsem državljanom z resolucijo opravičiti, ker je zlorabil njihovo zaupanje**«, Delo, Ozadja, 31.01.2011.
- V intervjuju za Radio Študent (Mešano na žaru, 17.2.2011) je pojasnjeval svoj pogled na pravo in razkrival prave vzroke za nedelovanje pravne države kot vladavine prava.

Dr. Teršek je bil odmevno aktiven pri komuniciranju z javnostjo tudi v letu 2012 in 2013. V osrednjem časopisu za umetnost, kulturo in družbo *Pogledi* je objavil članke:

- **Smo lahko vsi geji?** (1.2.2012), kjer je z vidika ustavnopravne filozofije in doktrine pojasnil, kakšno je ustavno pravilno razumevanje istospolnih praks in partnerstev, tudi z ozirom na družinska in posvojitvena vprašanja.
- **Avtoritarni legalizem slovenskega pravosodja** (3.10.2013), kjer je prepričljivo pojasnil pravno nevzdržnost golega formalizma in avtoritarnega legalizma pri delu sodišč, posebej pa utemeljil tezo, zakaj so bila nekatera početja policije med protesti na slovenskih ulicah drža policijske države in zakaj je kriminalizacija vstajniškega gibanja odraz kulturnega in institucionalnega nazadnjaštva.

V intervjuju **Državljanstvo je odgovornost** (30.7.2013) je v istem časopisu pojasnil, kakšna mora biti vloga univerz glede vzgoje in opolnomočenja ljudi za kritično državljansko držo, družbena vloga učiteljev kot aktivnih in kritičnih državljanov, in nenazadnje, katere manjkajoče funkcije bi bilo treba nemudoma vrniti izobraževanju in znanju, če naj se v družbi pozna vsaj sled ideje o družbi znanja. Intervju je sledil poletni šoli, ki jo je v Kopru pripravil na temo kritične državljanske države in razpisu novega študijskega predmeta **Vzgoja za kritično državljansko držo** na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem.

Na kakšen način so univerze odgovorne za vsebinsko demokracijo je utemeljeval v članku, objavljenem v Dnevnikovem Objektivu (29.9.2012). V istem časniku je kot prvi pravnik ponudil drugačno alternativo za spremembo volilne zakonodaje in političnega procesa izbiranja kandidatov na volitvah: **Poti do legitimnosti** (13.4.2013).

V strokovnih krogih je bil posebej odmeven njegov znanstveni esej na temo svobode izražanja in sovražnega govora. V njem je pojasnil razvoj konceptualnega razumevanja tega vprašanja v ustavnopravni znanosti in se argumentirano zavzel za širjenje polja svobode človekovega izražanja v javnem prostoru. **Kje je meja med svobodo govora in sovražnim govorom? (2) (Delni) odziv na ustavnopravni izziv Matevža Krivica**, Pravna praksa, 5.4.2012.

Doc. dr. Andraž Teršek je nedvomno poseben znanstveni ustvarjalec in enkraten komunikator znanosti. Njegova posebnost je v tem, da svojo strokovno suverenost ves čas, odločno, pogumno in srčno uporablja zato, da kot pristni intelektualec približuje pravno znanost ljudem. Tudi, da stroki, politiki in javnosti kaže, kako naj se pravna znanost in strokovno znanje uporabljajo za izboljšanje družbenega sistema in za občo dobrobit vseh ljudi. Je pristni in odgovorni intelektualec, ki se neomajno in že več kot desetletje trudi za javno rabo znanja in kritičnega uma. V zadnjih letih se trudi tudi za interdisciplinarno preseganje mej med znanstvenimi disciplinami in za gojenje enotne znanosti. Pri tem ga ne vodi želja po zaslužku, ampak pristni civilni pogum, družbena odgovornost in etična drža. Človek, kot je dr. Teršek, pri svojem delu nedvomno potrebuje tudi nekaj zunanje motivacije. To mu lahko zagotovi tudi primerna pozornost do njegovega dela in družbene vloge, izkazana s strani ugledne znanstvene ustanove. Zato dr. Terška predlagamo za priznanje »**Prometej znanosti**« za **strokovne in poljudnoznanstvene članke** in druga javna dela. S tem želimo pomemben prispevati delček potrebne vzpodbude za nadaljevanje njegovega odličnega in družbeno odgovornega dela.

Predlagamo, da se kandidatovo delo v vseh razpisnih elementih oceni z najvišjo oceno.

Prof. dr. Mara Cotič,
Dekanja UP PEF